

คอลัมน์ "จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง"

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันศุกร์ที่ 1 กันยายน 2538

แฮร์รี่ ู๋ กับเหลาไก่

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์

นายแฮร์รี่ ู๋ (Harry Wu) ถูกจับ และถูกพิพากษาให้จำคุก 15 ปี แต่แล้วก็ถูกเนรเทศออกจากสาธารณรัฐประชาชนจีนในวันที่ Microsoft Corp วางตลาด Windows'95 วันที่ 24 สิงหาคม 2538

เหตุใดผู้นำจีนจึงจงเกลียดจงชังนาย ู๋ และเหตุใดสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงต้องปล่อยตัวนาย ู๋ท้ายที่สุด เราจะเข้าใจเรื่องราวเหล่านี้ได้ดีขึ้น ไม่เพียงแต่ด้วยการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับสาธารณรัฐประชาชนจีนเท่านั้น หากยังต้องศึกษาชีวิตนาย ู๋ อีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือเรื่อง *Laogai : The Chinese Gulag* (Boulder : Westview Press, 1992) ที่นาย ู๋เป็นผู้เขียนจะช่วยให้ความกระจ่างได้มาก เพราะหนังสือเล่มนี้เป็นชนวนแห่งความจงเกลียดจงชังที่ผู้นำจีนมีต่อนาย ู๋

ฮองต้า ู๋ (Hongda Wu) หรือที่ชาวอเมริกันรู้จักกันในนาม "แฮร์รี่ ู๋" เป็นชาวจีนเกิดในนครเซี่ยงไฮ้ในปี 2480 บิดาเป็นผู้จัดการธนาคาร มีพี่น้อง 8 คน ซึ่งเติบโตในสิ่งแวดล้อมที่เป็นชุมชนนานาชาติ และเข้ารีตศาสนาคริสต์ นิกายคาทอลิก อีกทั้งยังศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนคริสต์เตียนอีกด้วย จึงมิใช่เรื่องน่าประหลาดใจที่ฮองต้า ู๋ซึมซับระบบคุณค่าของพวกคริสต์เตียนไว้เป็นอันมาก

เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์ยึดครองแผ่นดินใหญ่ได้ในปี 2492 ชะตากรรมของฮองต้า ู๋ก็แปรเปลี่ยนไป ไม่เพียงแต่จะมีปัญหาในฐานะที่เป็นคริสต์ศาสนิกชน หากยังมีปัญหาในฐานะที่เป็นกรรมสิทธิ์ของชาวต่างชาติ บรรดาโรงเรียนคริสต์เตียนถูกปิด เพราะพรรคคอมมิวนิสต์จีนต้องการตัดสายสัมพันธ์กับสำนักวาติกัน ฮองต้า ู๋ศึกษาต่อในวิทยาลัยธรณีวิทยาแห่งปักกิ่งในปี 2498 แม้จะพยายามหลีกเลี่ยงการแสดงออกทางการเมือง แต่ด้วยเหตุที่เป็นคนโง่เงาพูดจาตรงไปตรงมา และซึมซับแนวความคิดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ ในไม่ช้า ฮองต้า ู๋ก็ต้องเผชิญวิบากกรรมแห่งชีวิต

ในปี 2500 พรรคคอมมิวนิสต์จีนเรียกร้องให้ประชาชนนิพากษ์วิจารณ์พรรค เพื่อที่พรรคจะได้นำข้อวิจารณ์ไปปรับปรุงตนเอง ขบวนการดอกไม้มั่งร้อยบานสะพรั่ง (Hundred Flowers Bloom Campaign) และขบวนการสำนักความคิดมั่งร้อยเฟื่องฟู (Hundred Schools of

Thought Contend Movement) ปกแผ่แผ่นดินใหญ่ สองต้าอู่เฉลอไหลร่วมวิจารณ์พรรคคอมมิวนิสต์จีน เพราะทนเสียงเชียร์จากเพื่อนนักศึกษามีได้ เขากล่าวว่า พรรคคอมมิวนิสต์จีนต้องรับผิดชอบต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองในปี 2498 ซึ่งทำให้ประชาชนที่ไม่รู้ชื่อไหนชื่อไหนล้มตายจำนวนมาก นอกจากนี้ พรรคยังปฏิบัติต่อประชาชนเสมือนหนึ่งพลเมืองชั้นสองและสามอยู่เรื่อยๆ สองต้าอู่ยังกล่าวโจมตีสหภาพโซเวียตด้วย โดยเฉพาะในกรณีที่ยกกองทัพบุกฮังการีในปี 2499

การแสดงความคิดเห็นโดยบริสุทธิ์ใจกลับนำภัยมาสู่สองต้าอู่ เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนรณรงค์ต่อต้านพวกเถียงขวาในปี 2500 นั้นเอง สองต้าอู่ถูกตีตราว่าเถียงขวา พรรคพยายามกดดันให้เขาสารภาพผิด แต่ไม่เป็นผล เพราะสองต้าอู่ถือว่า พรรคเป็นฝ่ายเชื้อเชิญให้ประชาชนแสดงความเห็น แต่กลับมาตลบหลังเช่นนี้หาควรไม่ แต่การถูกตีตราว่าเป็นพวกฝ่ายขวาที่มีทัศนคติอันเป็นปฏิปักษ์ต่อการปฏิวัติ ทำให้สองต้าอู่เริ่มกลายเป็นหมาหัวเน่า กลไกของพรรคกดดันให้ผู้คนถอยห่างและเลิกคบสองต้าอู่ มีหน้าซ้ำบิตาของเขายังถูกลดเงินเดือนในฐานะที่มีทัศนคติอัน 'ไม่ถูกต้อง' อีกด้วย ซึ่งมีผลกระทบต่อฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวอย่างมาก จนต้องขายสมบัติต่าง ๆ เพื่อการประทังชีวิต

สองต้าอู่เริ่มคิดที่จะหนีออกจากสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่ยังไม่ทันดำเนินการใด ๆ ก็ถูกจับเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2503 ในข้อหาเป็นฝ่ายขวา และถูกลงโทษจำคุกตลอดชีวิต ในฐานะที่ไม่สารภาพผิด เขาถูกส่งตัวไปทำงานในโรงงานต่างๆ ที่มีสภาพเป็นค่ายกักกันแรงงานถึง 12 ค่าย แต่ละค่ายมีสภาพชีวิตอันเลื่อมทรมาน ถูกใช้งานเยี่ยงทาส อากาศการกินไม่เพียงพอ และไม่มีสวัสดิการแรงงานใด ๆ

สองต้าอู่ถูกจองจำอยู่ถึง 19 ปี จึงได้รับการปล่อยตัวในปี 2522 ซึ่งเป็นช่วงที่เต็งเสี่ยวผิงยึดกุมอำนาจจากกลุ่มแก๊งสี่คนได้แล้ว สองต้าอู่กลับไปเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย แต่ก็ต้องเผชิญกับเพื่อนร่วมงานที่เคยกล่าวโทษเขาว่าเถียงขวาเมื่อ 19 ปีที่แล้ว มีหน้าซ้ำบิตาชายคนหนึ่งต้องตายด้วยน้ำมือตำรวจ ถึงตอนนี้ เขาจึงเริ่มคิดที่จะอพยพไปอยู่สหรัฐอเมริกาเพื่อสมทบกับพี่สาวที่อพยพไปก่อนแล้ว แต่การขอหนังสือเดินทางเป็นไปด้วยความยากลำบาก จวบจนได้หนังสือเชิญจากคณะวิศวกรรมศาสตร์การโยธา มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ณ เมืองเบิร์กลีย์ เพื่อเป็นวิทยากรรับเชิญในปี 2528 สองต้าอู่จึงมีช่องทางออกจากสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยที่มีเงินติดตัวเพียง 40 ดอลลาร์

ในขณะที่สาธารณรัฐประชาชนจีนปรับตัวสู่แนวทางเศรษฐกิจเสรีนิยม และมีความสัมพันธ์อันราบรื่นกับสหรัฐอเมริกา จวบจนเกิดเหตุการณ์การชนฆ่าประชาชน ณ จตุรัสเทียนอันเหมิน ในปี 2532 สองต้าอู่ซึ่งในตอนนั้นรู้จักกันในนาม "แฮร์รี่ อู่" ให้ความพยายามอย่างยิ่งยวดในการปวาร้องให้ชาวอเมริกันรับรู้ถึงการดิตรอนสิทธิและเสรีภาพในสาธารณรัฐประชาชน

จีน ด้วยเหตุนี้เอง นายอู่จี้กลายเป็นนักต่อสู้เพื่อสิทธิและเสรีภาพ และมีสายสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับขบวนการสิทธิมนุษยชน มิเพียงเท่านั้น นายอู่จี้ยังได้รับเชิญจากคณะกรรมการชุดต่างๆ แห่งรัฐสภาอเมริกัน เพื่อขอความเห็นและข้อมูลเกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีน นักธุรกิจก็ต้องการข้อมูลจากนายอู่จี้ด้วย เพราะต้องการประเมินภาวะความเสี่ยงในการลงทุนในประเทศนั้น ในเวลาต่อมา นายอู่จี้ก็แปลงสัญชาติเป็นคนอเมริกัน

การที่นายอู่จี้ต้องถูกจองจำในค่ายกักกันแรงงานอยู่ถึง 19 ปี และต้องเผชิญวิบากกรรมแห่งชีวิตจนสุขภาพกายเสื่อมโทรมและสุขภาพจิตเสื่อมเสีย ทำให้นายอู่จี้มีอาการซึมเศร้าเพื่อนร่วมชาติที่ได้รับเคราะห์กรรมในค่ายกักกันเหล่านั้น มโนธรรมสำนึกกระตุ้นให้นายอู่จี้ต้องกระทำกรณียกิจอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อเพื่อนร่วมชาติเหล่านี้ และนี่เองที่เป็นที่มาของหนังสือเรื่อง *Lao Gai : The Chinese Gulag*

"เหลาไก่" เป็นระบบการปฏิรูปแรงงาน (labour reform system) แต่การปฏิรูปแรงงานดังกล่าวนี้มิได้มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะหรือฝีมือ หรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์รวม หากแต่มุ่งเปลี่ยนแปลงความคิด เหลาไก่จึงมีสภาพเสมือนหนึ่งค่าย 'ฝึกอบรม' ที่มุ่งเน้น 'การตัดสันดาน' โดยที่ได้ประโยชน์จากการใช้แรงงานในการผลิตด้วย

สองตำราชี้ให้เห็นว่า ค่ายกักกันแรงงานมีมาก่อนที่สาธารณรัฐประชาชนจีนจะมีระบบเหลาไก่ เยอรมนีในยุคนาซีมีค่ายกักกันตั้งแต่ปี 2476 มีผู้ถูกจองจำประมาณ 7.82 ล้านคน โดยที่มีคนรอดตายไม่เกิน 700,000 คน ค่ายกักกันแรงงานในสหภาพโซเวียตเริ่มมีในยุคเลนิน ในปี 2460 และขยายตัวอย่างรวดเร็วในยุคสตาลิน โดยที่มีคนตายในค่ายกักกันเหล่านี้จำนวนมาก หนังสือบางเล่มเสนอตัวเลขประมาณการสูงถึง 10 ล้านคน ผู้คนในโลกตะวันตกได้รับทราบเรื่องราวของค่ายกักกันแรงงานในสหภาพโซเวียตจากหนังสือเรื่อง *The Gulag Archipelago* ของ Aleksandr Isayevich Solzhenitsyn ซึ่งลักลอบส่งออกไปตีพิมพ์ในโลกตะวันตกในปี 2516 การเปิดโปงอับลักษณะของสังคมนิเวียตเช่นนี้ ยังความโกรธแค้นแก่ผู้นำโซเวียตอย่างมาก โซลเซนนิตซินถูกจับกุม และต่อมาถูกเนรเทศออกนอกประเทศในปี 2517

เหลาไก่ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ก็คือ Gulag ในสหภาพโซเวียต ด้วยเหตุนี้ นายอู่จี้เรียก "เหลาไก่" ว่า The Chinese Gulag ซึ่งประมาณว่ามี 990 ค่าย และมีแรงงานนักโทษกว่าล้านคน การสืบค้นตัวเลขเหล่านี้เป็นไปด้วยความยากลำบาก เมื่อสองตำราเขียน *Laogai : The Chinese Gulag* ร่างแรกเสร็จเรียบร้อยในเดือนธันวาคม 2533 เขามีโอกาสกลับไปสาธารณรัฐประชาชนจีนอีก 2 ครั้ง เพื่อรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม และพบว่าจำนวนค่ายกักกันแรงงานมีมากขึ้น

ประเด็นสำคัญที่สองตำราพยายามชี้ให้เห็นก็คือ เหลาไก่แตกต่างจาก Gulag ของสหภาพโซเวียต และค่ายกักกันนาซีในข้อที่ว่า ผู้นำจีนได้ใช้เหลาไก่เป็นองค์รวมในการส่งเสริม

การผลิตเพื่อการส่งออก รายได้ประชาชาติของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่เติบโตในอัตราสูงยิ่งนั้น ส่วนสำคัญส่วนหนึ่งเป็นผลจากการใช้แรงงานนักโทษในเหลาไก่

การใช้แรงงานนักโทษหรือแรงงานที่ถูกบังคับให้ทำงาน (forced labour) เป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิพื้นฐานของแรงงาน ซึ่งขัดต่อข้อตกลงระหว่างประเทศของ ILO และ ขัดต่อกฎข้อบังคับขององค์การการค้าโลก (WTO) สาธารณรัฐประชาชนจีนจึงกลายเป็นเป้าของ สังคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ด้วยเหตุนี้ จึงมีสื่อเรื่อง นำประหลาดใจที่ผู้นำจีนโกรธแค้นนายอู๋ นายอู๋มิได้หยุดเพียงเท่านั้น หากยังได้ช่วย BBC และ รายการ 60 Minutes ผลิตภาพยนตร์สารคดี ซึ่งไม่เพียงแต่เปิดโปงการใช้แรงงานในค่ายกักกัน ในการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกเท่านั้น หากยังเปิดโปงการขวยอวัยวะของนักโทษที่ตายโดยที่ มิได้รับความยินยอมจากเจ้าของอีกด้วย

ฮองต้าอู๋กลับไปเมืองจีนหลายครั้งหลังจากการแปลงสัญชาติ คราวนี้ถือหนังสือ เดินทางอเมริกัน ครั้งสุดท้ายเข้าไปทางด้านชายแดน Kazakhstan แล้วถูกจับเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2538 ทางกรจีนมิได้แจ้งให้กงสุลอเมริกันเข้าเยี่ยมนายอู๋ภายใน 48 ชั่วโมง ซึ่งเป็นการละเมิดสนธิสัญญาระหว่างประเทศทั้งสอง ไม่มีการตั้งข้อหาในชั้นต้น แต่ต่อมาก็ก่ล่าวหาว่า เป็นจารชนและนำความลับของทางราชการออกเผยแพร่ ครั้นปลายเดือนกรกฎาคม ทางกรจีน ก็ออกข่าวว่า นายอู๋สารภาพผิด พร้อมทั้งถ่ายวิดีโอเรื่อง "Just See the Lies of Hongda Wu" ความยาว 13 นาที จำหน่ายในราคา 3,000 ดอลลาร์ อย่างไรก็ตาม BBC ยังคงยืนยันความ ถูกต้องของเนื้อหาภาพยนตร์สารคดีที่นายอู๋ร่วมถ่ายทำกับ Susan Roberts

ในปลายเดือนกรกฎาคมนั้นเอง นายวอร์เรน คริสโตเฟอร์ (Warren Christopher) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศอเมริกันกล่าวเตือนผู้นำจีนว่า หากทางการจีน ไม่ปล่อยตัวนายอู๋ การประชุมระหว่างประธานาธิบดีคลินตันกับนายเจียงเซอะหมินมีอาจเป็น ไปได้ แม้เจ้าหน้าที่จีนจะอ้างว่านายอู๋ทำความผิดทางอาญา ต้องรอให้ศาลพิจารณาคดี ครั้น วันที่ 23 สิงหาคม ศาลเมืองอู่หนัน มณฑลหูเป่ย์ ก็พิพากษาลงโทษนายอู๋ให้จำคุก 15 ปี แล้วให้ เนรเทศออกนอกประเทศในวันต่อมา ก่อนที่นายปีเตอร์ ทาร์นอฟ (Peter Tarnoff) ปลัดกระทรวง ต่างประเทศอเมริกันจะเดินทางถึงนครปักกิ่ง เพื่อเจรจาฟื้นฟูสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศทั้งสอง

อุปลักษณะในสังคมจีนยังมีอีกมากมายนัก สำหรับฮองต้าอู๋ การเปิดโปงให้ นานาอารยประเทศได้รับทราบถึงอุปลักษณะเหล่านั้น เป็นยุทธวิธีในการกดดันให้ผู้นำจีนแก้ไข อุปลักษณะดังกล่าว ฮองต้าอู๋ไม่ต้องการให้เพื่อนร่วมชาติต้องเผชิญวิบากกรรมดังที่เขาได้เผชิญ มาแล้ว